

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/edukacja/edukacja-poznan/akcja-edukacyjna-zapal/37671,5-akcja-Zapal-znicz-pamieci-Poznan-20-pazdziernika-2013.html>
29.04.2024, 01:33

5. akcja „Zapal znicz pamięci” - Poznań, 20 października 2013

ZAPAL ZNICZ PAMIĘCI

Patronat Honorowy:

MARZAŁEK WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO
MAREK WOŹNIAK

pamięć.pl

plus 101.7 fm
radio

POLSKIE RADIO
KATOWICE

WIĘCEJ INFORMACJI
WWW.IPN.GOV.PL/ZAPAL-ZNICZ
WWW.RADIOMERKURY.PL

W wielu miastach nie tylko Wielkopolski zapłonęły w niedzielę 20 października znicze pamięci. To wspólna inicjatywa Instytutu Pamięci Narodowej oraz pięciu rozgłośni radiowych z Poznania, Bydgoszczy, Katowic, Gdańska i Łodzi. Jej inicjatorką była Anna Gruszecka, dziennikarka Radia Merkur. Rozpoczęta pod Patronatem Honorowym Marszałka Województwa Wielkopolskiego kilka lat temu akcja obejmuje obecnie wszystkie byłe ziemie wcielone w czasie wojny do Rzeszy. Inicjatywa polega na zapaleniu zniczy w południe w trzecią niedzielę października w miejscach pamięci narodowej związanych z II wojną światową oraz naprzesłaniu zdjęć na stronę internetową Radia Merkur Poznań znicz@radiomerkury.pl. Znicze zapalane w miejscach straceń i pod pomnikami przypominają o ofiarach niemieckiego terroru. Zdjęcia napłynęły z ponad 350 miejsc.

W Poznaniu przy pomniku Polskiego Państwa Podziemnego i Armii Krajowej odbyła się uroczystość połączona ze złożeniem kwiatów oraz wartą honorową ułanów ze Stowarzyszenia Ochotniczego Reprezentacyjnego Oddziału Ułanów Miasta Poznania

wbarwach 15 Pułku Ułanów Poznańskich. *-Pamięć jest częścią naszej tożsamości. Jest również częścią naszego wychowania patriotycznego i obywatelskiego, a przez pamięć manifestujemy swoją solidarność-* mówił pod pomnikiem dyrektor poznańskiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej, dr Rafał Reczek.

Wyjątkową oprawę miała uroczystość ku czci pomordowanych w podpoznańskiej Mosinie. Przed tablicą z nazwiskami rozstrzelanych w 1939 roku zebrali się strażacy, żołnierze, bracia kurkowi, młodzież i mieszkańcy. Uroczystość uświetnił marszałek województwa Marek Woźniak. *- Tonie zwykle ważna i piękna akcja społeczna. Piękne jest to, że dzięki niej coraz większa liczba osób przyłącza się z własnej woli do tego, by pielęgnować pamięć ofiarach, które pochłonął hitlerowski totalitaryzm. Piękne jest i to, że starają się te wydarzenia z jesieni 1939 roku godnie przeżywać. Cieszy mnie, że lokalne społeczności kultywują pamięć zamordowanych w ramach akcji Tannenberg -* mówił. Z inicjatywy mosińskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji zorganizowano bieg pod nazwą „Sztafeta Pamięci”, upamiętniający 15 obywateli Mosiny i okolic rozstrzelanych 20 października 1939 roku przez hitlerowców na mosińskim rynku.

W Gostyniu w akcję włączyła się jedna z nauczycielek Gimnazjum nr 1, która wraz ze swoimi uczniami zapaliła znicze przy grobach pomordowanych Polaków na rynku, w miejscu, w którym 21 października 1939 roku od niemieckich kul zginęło 30 mieszkańców ziemi gostyńskiej. W akcji wzięło udział 80 osób, wśród nich obok wychowanków Gimnazjum nr 1, mieszkańcy miasta oraz grupa rowerzystów z Krobi. Honorową wartę przy pomniku pełnili członkowie grupy rekonstrukcyjnej z Gostynia, a na zakończenie zebrani wysłuchali utworu „Cisza” w wykonaniu Jakuba Dorsza z Gimnazjum nr 1 w Gostyniu. Uroczystości z okazji 74. rocznicy egzekucji odbyły się w Gostyniu w poniedziałek 21 października.

PTTK z Konina zorganizowało wyjazd do Lasu Rudzickiego, gdzie zamordowano Żydów.

Po raz drugi do akcji włączyło się Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich, organizując spacer śladami wysiedlonych z 1939 roku. We Wrześni istnieje przynajmniej kilka miejsc związanych z wysiedleniami. W niedzielę 20 października grupa mieszkańców miasta odwiedziła je i zapaliła znicze. Przewodnikiem grupy był Sebastian Mazurkiewicz, dyrektor Muzeum Regionalnego im. Dzieci Wrzesińskich. *- Miejsce, w którym się spotykamy, nie jest przypadkowe. Tędy 9 września 1939 r. wjechał od strony Jarocina motocyklowy patrol wermachtu. Nazajutrz wiceburmistrz Antoni Zamysłowski został zmuszony do poddania miasta armii okupanta. Tym samym rozpoczęła się trwająca do 1945 roku niewola -* mówił Mazurkiewicz podczas postoju przy ul. Miłosławskiej. Następnie marszruta wiodła przez ulicę Sienkiewicza do miejsca po synagodze. *- Synagoga była miejscem przetrzymywania zarówno ludności polskiej, jak i żydowskiej -* kontynuował przewodnik. Tu przy pamiątkowej tablicy wrzesińskanie zapalili pierwsze znicze. Kolejne zapłonęły przy dawnym wejściu do więzienia, w którym w latach okupacji byli torturowani i zabijani Polacy. Pamięć wysiedlonych wspominano również przy budynku Samorządowej Szkoły Podstawowej nr 1. *- Szkoła była doskonałym punktem zbornym do dalszych przesiedleń. (...) Prześladowania dotykały przede wszystkim inteligencję i osoby zaangażowane w*

międzywojniu w patriotyczne życie Wrześni. Również takie, które przez swoją silną propaństwowość miały wpływ na innych. Wielce prawdopodobne jest, że dzisiaj, gdyby doszło do podobnej sytuacji, to właśnie my stalibyśmy się ofiarami takich wysiedleń – mówił S. Mazurkiewicz. Jako ostatnią wrześnianie odwiedzili zbiorową mogiłę na cmentarzu parafialnym przy ul. Gnieźnieńskiej. Są w niej pochowani Polacy rozstrzelani przez niemieckich okupantów w Dębinie. Przy tym grobie również zapłonęły znicze.

Ponad trzy tysiące osób na rynku w Szamotułach wzięło udział w uroczystości zapalenia znicza pamięci i złożenia wiązanki kwiatów pod tablicą upamiętniającą ofiary drugiej wojny światowej.

Nazachodzie Wielkopolski znicze pamięci zapłonęły również między innymi w Wielichowie, Rakoniewicach i podgrodziskim Młyniewie, w którym na początku II wojny światowej Niemcy zorganizowali obóz przejściowy dla wysiedlanych mieszkańców powiatu nowotomyskiego.

Byszkibyły małą wioską na polsko-niemieckim pograniczu koło Ujścia. Ich mieszkańcy przeżyli, podobnie jak inni Wielkopolanie, tragedię wysiedleń, ginęli w boju i obozach koncentracyjnych, a jeden z nich zginął w Katyniu. Ich nazwiska widnieją na wiejskim pomniku. W niedzielę rowerzyści z pilskiego PTTK imieszkańcy Byszek zapali tam znicze.

W tegorocznej odsłonie akcji „Zapal znicz pamięci” wzięły udział dzieci i młodzież z placówek oświatowych z terenu gminy Dopiewo. Porządkowano groby i miejsca pamięci na obszarze leśnym koło miejscowości Zakrzewo. Od jesieni 1939 roku do wiosny 1940 roku Niemcy zabili tutaj od 4,5 nawet do 12 tys. Polaków, głównie przedstawicieli naszego społeczeństwa. Byli wśród nich księża, zakonnice, oficerowie i podoficerowie Wojska Polskiego, urzędnicy państwowi, nauczyciele, wykładowcy i studenci Uniwersytetu Poznańskiego, ziemianie, działacze polityczni i społeczni, powstańcy wielkopolscy. Pod koniec wojny Niemcy dokonali ekshumacji, a następnie spaleni ciał pomordowanych. W celu zatarcia śladów doły zostały zasypane, a w miejscu tym zasadzono młody las. Od kilku lat z inicjatywy nauczyciela historii Tomasza Woźniaka ze Szkoły Podstawowej im. Astrid Lindgren w Dąbrowie na terenie gminy Dopiewo akcja Instytutu Pamięi Narodowej i Radia Merkury „Zapal znicz pamięci” jest szczególnie widoczna. Zawsze tydzień przed akcją dzieci i młodzież z placówek oświatowych z terenu gminy porządkuje groby i miejsca pamięci na leśnym obszarze koło miejscowości Zakrzewo, a w dniu akcji zapalają znicze w kilku miejscach na terenie całego lasu. Ponadto przez cały rok opiekują się wszystkimi grobami. – Akcja „Zapal znicz pamięci” w tym roku jest kolejnym wydarzeniem w ramach międzynarodowego projektu Urzędu Gminy Dopiewo pt. „Common [Hi]story – Memory & Future” („Wspólna [Hi]storia Pamięć i Przyszłość” – red.), którego głównym założeniem jest zapoznanie mieszkańców Wielkopolski z wydarzeniami, jakie miały tutaj miejsce oraz rozpoczęcia prac związanych z powstaniem cmentarza lub Muzeum – Miejsca Pamięci Zakrzewo. Mamy już za sobą rajd rowerowy przygotowany przez GOSiR Dopiewo. Wzięło w nim udział ponad 200 osób, które poznały historię tej części regionu. Dziś

aktywnie bierzemy udział w akcji Instytutu Pamięci Narodowej i Radia Markury, a w najbliższym czasie zorganizujemy „Bieg pamięci dla młodzieży” i Konkurs Historyczny „Wielkopolska w okresie II wojny światowej”. Do przygotowania projektu „Wspólna [Hi]storia Pamięć i Przyszłość” zainspirował nas poznański oddział Instytutu Pamięci Narodowej Biuro Edukacji Publicznej – mówi nauczyciel Tomasz Woźniaka ze Szkoły Podstawowej im. Astrid Lindgren w Dąbrowie.

Miłośnicy turystyki rowerowej z Piły od początku uczestniczą w naszej akcji „Zapalniczka pamięci”. Pamiętali o więźniach pilskiego „Albatrosa”, byli z nami na Wzgórzach Morzewskich, w Jeziorkach i Zelgniewie, gdzie zginęły pierwsze ofiary II wojny światowej.

Studenci kierunku Ochrona Dóbr Kultury UAM w Kaliszu oraz więźniowie kaliskiego zakładu karnego zapalili znicze pamięci na grobach ofiar II wojny światowej. Znicze zapłonęły m.in. na mogiłach żołnierzy na cmentarzu wojskowym na Majkowie.

Studenci wykładowcą Maciejem Błachowiczem zapalili światełka na cmentarzu ewangelicko-augsburskim tzw. Luterskiej Górze. Tam pochowana jest córka słynnego budowniczego pianin i fortepianów Arnolda Fibigera. Została rozstrzelana przez hitlerowców za działalność w AK. Znicze pamięci zapalono także pod tablicą poświęconą księdzu Romanowi Pawłowskiemu, który został zastrzelony przez okupanta na rogu ulicy Chodyńskiego w Kaliszu 18 października 1939 roku.

Rajd rowerowy śladami pomordowanych w czasie II wojny światowej zorganizowali słuchacze Centrum Kształcenia Zawodowego i Praktycznego w Chojnicach. Dwudziestopięciokilometrowa trasa wiodła z Chojnic do pobliskiej Doliny Śmierci, miejsca, gdzie w czasie II wojny światowej hitlerowcy rozstrzelali ok. 2000 Polaków. Uczniowie pamięć poprzez zapalenie zniczy, uczestnicy rajdu ruszyli do Krojant – na pole słynnej szarży 18 Pułku Ułanów Pomorskich z 1 września 1939, gdzie oddali hołd poległym ułanom. W rajdzie zorganizowanym przez nauczyciela historii Mariusza Murawskiego uczestniczyło 10 osób.

Jako jedni z pierwszych, bo już 15 października, w tegorocznej akcji „Zapal znicze pamięci” udział wzięli uczniowie Gimnazjum nr 24 w Toruniu, organizując przy współpracy z ZHP Szkolny Rajd Pamięci. Na trasie rajdu znalazły się: Szmalcówka, Cmentarz Ofiar II wojny światowej, Fort VII, grób J. Drzewieckiego na cmentarzu przy Wybickiego oraz pomnik ku czci Pomordowanych na toruńskiej Barbarce.

Dramatyczne losy Polaków mieszkających podczas II wojny światowej na ziemiach wcielonych do III Rzeszy, nie przebiły się dowyobraźni i pamięci zbiorowej. To jest wciąż nieznaną historią. Wsiedlenia z Wielkopolski, Pomorza i ziemi łódzkiej, przymusowe wcielanie do Wehrmachtu na Śląsku i Pomorzu, terror i egzekucje były doświadczeniem mieszkańców tych ziem od pierwszego dnia agresji niemieckiej w 1939 roku. Niewielu wie, że na ziemiach wcielonych zamordowano wówczas – tylko do końca 1939 roku – 40 tysięcy osób, przedstawicieli elit społeczeństwa II Rzeczypospolitej, a Niemcy wprowadzili znacznie

większy terror niż na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Wpowszechnej świadomości natomiast, budowanej przede wszystkim na serialach i filmach fabularnych, jest obecna tylko ta druga okupacja, koncentrująca się zazwyczaj na wojennych losach Polaków w Generalnym Gubernatorstwie.

Celem tegorocznej odsłony akcji „Zapał znicz pamięci” było przypomnienie o zagładzie polskich elit, skrajnie trudnych warunkach okupacji oraz wielkiej akcji wysiedleń do Generalnego Gubernatorstwa. Najbliżsi zamordowanych wkrótce po ich śmierci często pozbawiani byli domów i mienia. **Wielka akcja wysiedleń** ludności polskiej i żydowskiej do GG w celu wzmocnienia potencjału niemieckiego na terenach wcielonych do III Rzeszy rozpoczęła się już 12 października 1939 r. w Gdyni. Na miejsce wyrzuconych obywateli II Rzeczypospolitej, do ich majątków, gospodarstw, zakładów rzemieślniczych, fabryk, sklepów, przychodzą Niemcy. W latach 1939–1941 tylko do Generalnego Gubernatorstwa **wyrzucono** wtedy, pozbawiając mienia i źródeł utrzymania, **ponad 414 tysięcy osób**. Stały się często w nowych miejscach zamieszkania organizatorami tajnego nauczania czy uczestnikami konspiracji:

- z Wielkopolski i ziemi łódzkiej (280 000 osób)
- z Pomorza (91 500 osób)
- ze Śląska (22 000 osób)
- z ziemi ciechanowskiej (20 600 osób)

Zapraszamy na stałą ekspozycję wystawy „**Wysiedlenia mieszkańców Poznania i Wielkopolski do Generalnej Guberni w latach 1939-1941**” w Forcie VII – Muzeum Martyrologii Wielkopolan.

Sylwetki bohaterów tegorocznego „Znicza”:

- [wielkopolscy bohaterowie \(PDF\)](#)
- [ks. Ksawery Szynalewski \(PDF\)](#)
- [Władysław Klimek \(PDF\)](#)
- [Aleksy Wincenty Rzewski \(PDF\)](#)
- [Józef Skrzek \(PDF\)](#)

Tegoroczną edycję akcji „Zapał znicz pamięci” zwieńczy „Koncert Zaduszkowy. Pamiętamy...”, który odbędzie się w czwartek 31 października o godz. 19.00 w Tatrze Muzycznym przy ul. Niezłomnych 1 w Poznaniu. Koncert będzie wyrazem hołdu oraz pamięci o polskich patriotach, ofiarach Gestapo, które ucierpiały w budynku Domu Żołnierza, obecnej siedzibie Teatru. Podczas koncertu zostanie wykonany między innymi „Requiem” Wolfganga Amadeusa Mozarta. W uroczysty nastrój wprowadzą artyści Teatru Muzycznego w Poznaniu oraz gościnnie Chór Akademicki UAM. Bilety już do nabycia w kasie Teatru w cenie 40 i 30 PLN, tel. 61 852 29 27

Patron medialny w Wielkopolsce:

Z historii „Znicza”

Po raz pierwszy akcja społeczna „Zapal znicz pamięci” odbyła się w Wielkopolsce w 2009 roku, jako wspólny projekt Radia Merkury Poznań i poznańskiego oddziału IPN. W niedzielę poprzedzającą 70. rocznicę egzekucji, 18 października 2009 roku, w samo południe, w kilkudziesięciu spośród około 140 miejsc, które znalazły się na liście sporządzonej przez OBEP IPN w Poznaniu, w miejscach egzekucji zbiorowych, w lasach, na rynkach miast, na cmentarzach, zapalone zostały symboliczne znicze pamięci. Zdjęcia z tych miejsc, przesłane na adres „Merkurego”, zostały umieszczone na stronie internetowej. Akcja została poprzedzona szeregiem audycji przybliżających specyfikę okupacji w Wielkopolsce, podczas okupacji stanowiącej główną część Kraju Warty, oraz przypominających miejsca egzekucji z X 1939 r. Jeden z cykli programów nosił tytuł „Najsurowiej zakazane”, zaczerpnięty z konspiracyjnego pisma, podsumowującego warunki życia na terenie ziem wcielonych do III Rzeszy. Reakcje słuchaczy, przekazywane telefonicznie i wpisywane na stronie internetowej, pokazały, że ważna jest dla nich szansa publicznego zaprezentowania pamięci rodzinnej, kulturowanej przez lata. Zainspirowało nas to do kontynuowania akcji.

Od samego początku patronat nad akcją sprawuje marszałek województwa wielkopolskiego Marek Woźniak, który także uczestniczy w tym wydarzeniu. W kolejnych latach do projektu włączali się kolejni uczestnicy - koła PTTK organizowały rajdy rowerowe, uczniowie z różnych szkół dodatkowo porządkowali groby i miejsca pamięci, znicze zapalali także regionaliści, samorządowcy, kibice. Podczas ubiegłorocznej akcji „Zapal znicz pamięci” znicze zapłonęły w ponad 300 miejscach łącznie z Dreznem i Berlinem-Plötzensee.

Zdjęcia z kolejnych lat, często z komentarzami, można znaleźć na stronie internetowej Radia Merkury

www.radiomerkury.pl/zapal-znicz-pamieci-2012.html .

Więcej informacji o dotychczasowych akcjach „Zapal znicz pamięci” także na portalu IPN:

<http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2009/centrala/akcja-edukacyjna-zapalmy-znicz-poznan,-18-pazdziernika-2009>

<http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2010/centrala/akcja-edukacyjna-zapal-znicz-pamieci-poznan,-17-pazdziernika-2010>

<http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2011/centrala/akcja-edukacyjna-zapal-znicz-pamieci-23-pazdziernika-2011-roku2>

<http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2012/poznan/iv-edycja-akcji-medialno-edukacyjnej-zapal-znicz-pamieci-poznan,-21-pazdzier>

PLIKI DO POBRANIA

[\(pdf, 569.47 KB\)](#)

[ZAPAL-ZNICZ-rzutnik_new.mp4 \(mp4, 4.42 MB\)](#)

[\(pdf, 278.95 KB\)](#)

[\(pdf, 248.82 KB\)](#)